

Дука Олег Анатолійович,
начальник Білоцерківського центру
підвищення кваліфікації персоналу
Державної кримінально-виконавчої служби України

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНУ ПРОБАЦІЇ

Анотація. У статті досліджено поняття, засадничі принципи та основні напрями реалізації пробації в Україні. Проаналізовано основні функції пробації. Відзначено, що відповідні аспекти формують базис для вимог щодо розвитку професійної компетентності її персоналу. Окреслено наявність об'єктивної потреби у вдосконаленні системи професійної підготовки вітчизняного персоналу органу пробації.

Ключові слова: пробація, орган пробації, персонал органу пробації, професійна компетентність.

Дука Олег Анатолиевич

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕРСОНАЛА ОРГАНА ПРОБАЦИИ

Аннотация. В статье исследовано понятие, основные принципы и основные направления реализации пробации в Украине. Проанализированы основные функции пробации. Отмечено, что соответствующие аспекты формируют базис для требований к развитию профессиональной компетентности ее персонала. Определено наличие объективной потребности в совершенствовании системы профессиональной подготовки отечественного персонала органа пробации.

Ключевые слова: пробация, орган пробации, персонал органа пробации, профессиональная компетентность.

Oleg Duka

FEATURES OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF PERSONNEL OF THE PROBATION BODY

Abstract. The article deals with the concepts, fundamental principles and basic directions of probation implementation in Ukraine. The basic functions of probation are analyzed. It is noted that the relevant aspects form the basis for the requirements for the development of the professional competence of its staff. There is an objective need to improve the system of professional training of national personnel of the probation body.

Key words: probation, probation body, personnel of the probation body, professional competence.

Постановка проблеми

Сучасна пенітенціарна система України є сукупністю органів і установ виконання покарань, що становлять комплекс державно-правових, соціально-

економічних та психолого-педагогічних інститутів. Нині вона перебуває на черговому етапі свого реформування. Вхідження Державної кримінально-виконавчої служби України (далі — ДКВС України) у пряме підпорядкування Міністерства юстиції України передбачає кардинальні і водночас прогресивні зміни в системі виконання покарань. Головною ідеєю такої реорганізації є формування нової філософії діяльності з виконання кримінальних покарань, що передбачає створення реальних і необхідних умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, належного функціонування органів і установ виконання покарань, забезпечення прав персоналу. Виконання цих завдань зумовлює необхідність у наповненні пенітенціарної системи України якісними професійними кадрами. Тому нині ДКВС України потребує високопрофесійного, високоморального, духовно розвинутого і фізично підготовленого працівника, здатного виконувати покладені на нього соціально значущі функції на основі найсучасніших підходів і методів роботи. Це завдання неможливо виконати без належної професійної підготовки персоналу органів і установ виконання покарань.

За таких умов належна підготовка фахівців пенітенціарної системи — працівників органів і установ виконання покарань набуває особливого значення.

Актуальність проблеми дослідження. *По-перше*, кримінально-виконавча служба потребує значних реформаційних змін, основи яких закладені в Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., схваленій Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276; *по-друге*, в кримінально-виконавчій службі працює досить значна кількість персоналу, перелік посад яких є досить широким і надто різноманітним за професійними спеціальностями; *по-третє*, існуюча мережа відомчих навчальних закладів не повною мірою забезпечує сучасні потреби фахового та післядипломного навчання персоналу (як у переліку спеціальностей, так і в якості змісту й технологій навчання).

Саме тому недостатня розробленість проблеми розвитку професійної компетентності пенітенціарного персоналу сприяла нашому науковому дослідженню.

Аналіз основних досліджень та публікацій

Аспекти формування професійної компетентності правоохоронців досліджували В. Балашов, О. Топчій, Т. Трегубенко, В. Тюріна, О. Коба та інші науковці. Що стосується вивчення професійної діяльності пенітенціарного персоналу органів та установ виконання покарань, то їх розглядали такі вітчизняні та зарубіжні науковці: А. Галай, І. Закорко, С. Зливко, Н. Калашник, С. Лузгін, В. Львовчкін, В. Медведєв, О. Пташинський, Г. Радов, С. Сергєєв, О. Сорокін, А. Ушатіков, С. Фаренюк, Т. Якимчук та ін.

Питанням створення та становлення пробації в Україні присвятили свої праці такі науковці: О. Беца, І. Богатирьов, О. Богатирьова, Т. Денисова,

В. Дрьомін, О. Колб, В. Меркулова, А. Степанюк, М. Стручков, С. Сьомін, П. Фріс, І. Яковець, Д. Ягунов, І. Михайлова та ін.

Питання вдосконалення професійно важливих якостей пенітенціарного персоналу висвітлювали В. Бадира, О. Сорокін, І. Богатирьов, О. Караман, О. Олійник, О. Третяк, С. Чебоненко, І. Яковець та інші науковці.

Дослідженню формування професійної компетентності молодшого начальницького складу персоналу ДКВС України присвятив свої праці В. Костенко. Однак у дослідженнях не представлені питання формування професійної компетентності персоналу органів пробації України.

Мета статті — провести аналіз змісту та структури професійної компетентності працівників пробації, визначити які аспекти формують базис для вимог щодо розвитку професійної компетентності її персоналу та дізнатися, чи є об'єктивна потреба у вдосконаленні системи професійної підготовки вітчизняного персоналу органу пробації.

Дані результати дослідження стануть основою для подальших наукових досліджень щодо шляхів розвитку професійної компетентності персоналу пробації України.

Виклад основного матеріалу

Серед пріоритетів та шляхів реформування ДКВС України, визначених відповідною Концепцією державної політики у сфері її реформування, передбачено створення правових та матеріально-технічних умов для реформування кримінально виконавчої інспекції у службу пробації²⁰.

У вітчизняних та міжнародних наукових колах довгий час ведеться дискусія щодо реабілітаційних можливостей в'язниці. Проте вивчення сучасного світового досвіду свідчить, що зменшити рівень повторної злочинності можливо тільки за умови науково-обґрунтованої діагностики особистості злочинця і надання на її основі персональної реабілітаційної допомоги¹¹.

Як зазначають О. Беца та Г. Овчарова, у більшості країн Європи для виконання багатьох альтернативних видів покарань створено спеціалізовані органи – служба пробації. Це державна служба, яка знаходиться поза поліцією та в'язницею, отримала свою назву від одного з найбільш поширених за кордоном видів альтернативних покарань – пробації, тобто випробування умовним засудженням та відстрочкою від виконання вироку. Як альтернативна ув'язненню санкція, пробація (випробування) полягає у встановленні нагляду за злочинцем, який залишається в суспільстві, але судом на нього покладено певні зобов'язання й обмеження. Правила вимагають від нього відвідувати денні центри пробації, періодично зустрічатися з наглядовим офіцером, брати участь

²⁰ Янчук О. Б. Сучасний стан та пріоритетні завдання реформування кримінально-виконавчої інспекції України в службу пробації / О. Б. Янчук // Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. — Київ : Держ. пенітенціарна служба України : Дакор, 2013. — С. 29–34.

¹¹ Лісіцков О. В. Запровадження європейських підходів в управлінні в'язницями в Україні / О. В. Лісіцков // Бюлетень Міністерства Юстиції України. — Київ, 2013. — № 9(143). — С. 160.

у певних різновидах діяльності, передбачених положенням про пробацію, дотримуватися законослухняної поведінки. Цю санкцію виконує служба пробації, головна мета якої полягає в захисті суспільства, попередженні повторних злочинів, сприянні реінтеграції правопорушника в суспільство³.

Правила Ради Європи про пробацію визначають її як систему виконання покарань, призначених правопорушнику, що включає коло заходів виховного впливу, таких, як нагляд, контроль та надання допомоги, що мають на меті залучення засудженого до суспільного життя та забезпечення безпеки суспільства¹⁵.

Так, пробація (лат. *probatio* – проба, випробування) – це вид покарання у Великобританії, США, яке полягає у накладенні певних обмежень на здійснення засудженим своїх прав і свобод, встановленні спеціального нагляду за його поведінкою¹³.

І. Яковець зауважує, що в національних джерелах слово «пробація» практично завжди перекладається як «випробування», що і дає підстави розуміти її як вид звільнення від відбування покарання, з одночасним запереченням можливості її застосування у разі засудження до покарань у вигляді виправних або громадських робіт, умовно-дострокового звільнення від відбування покарання тощо. Натомість, у переважній більшості країн використовується не сам по собі термін «пробація», мова зазвичай ведеться про «probation service», тобто, про «пробаційні (іспитові) послуги» чи «іспитове (випробувальне) обслуговування», а також про «probation order» — «іспитовий (пробаційний) наказ»¹.

У свою чергу, відповідно до статті 2 Закону України «Про пробацію» під пробацією розуміється система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого¹⁶.

Законом також закріплено визначення персоналу органу пробації — працівники, які відповідно до повноважень, визначених цим Законом та іншими законами України, виконують завдання пробації.

Цікавою у даному аспекті є позиція Д. Вітфілда, який вважає, що ще до моменту скоєння злочину персонал служби пробації здійснює заходи з його

³ Богатирьова О. І. Служба пробації як аналог кримінально-виконавчої інспекції: монографія / О. І. Богатирьова. — Київ: «МП Леся», 2012. — 320 с.

¹⁵ Рекомендація СМ/Рес (2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки [Електронний ресурс] // Комітет Міністрів Ради Європи від 17 листопада 2010 р. на 1098 засіданні. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a38. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

¹³ Михайлова І. Інститут пробації: окремі аспекти впровадження / І. Михайлова // Кримінальне право. — Київ, 2009. — № 10. — С. 72–75.

¹ Автухов А. Дотримання прав людини у пенітенціарній системі України / А. Автухов, А. Гель, М. Романов, В. Човган, І. Яковець; за заг. ред. М. В. Романова. — Харків, 2015. — 480 с. — С. 56.

¹⁶ Про пробацію: закон України: за станом на 5 січня 2017 р. офіц. вид. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Київ: Парламент. вид-во, 2015. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/160-19>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

попередження; така діяльність, на думку вченого, має різноманітні схеми, як-от: аудит злочинності, літні ігрові програми, програми діяльності у громаді або цільову роботу в регіонах з високим рівнем злочинності. З позиції автора, роль пробації в попередженні злочинності є незначною порівняно з роботою структур, які несуть основну відповідальність, таких як поліція, відділи соціальних служб або органи місцевої влади, але зараз важливість міжвідомчої роботи визнається дедалі більше⁴.

Д. Ягунов виділяє такі функції пробації:

1) робота в судах, коли офіцери пробації вивчають особу злочинця, який притягується до кримінальної відповідальності, і надають відповідні рекомендації суддям щодо міри покарання (так звані досудові доповіді або досудові дослідження);

2) нагляд за правопорушниками під час виконання альтернативних покарань та надання їм соціальних послуг, що передбачає візити додому злочинця, кооперацію з установами з питань працевлаштування й охорони здоров'я, релігійними організаціями та іншими соціальними службами;

3) надання соціальних послуг ув'язненим та підготовка їх до звільнення;

4) надання допомоги потерпілим від злочинів та сприяння в налагодженні діалогу між потерпілим та злочинцем;

5) робота в сім'ї¹⁸.

Законом також визначено види пробації, які окреслюють ключові напрями роботи її персоналу:

1) досудова пробація (забезпечення суду формалізованою інформацією, що характеризує обвинуваченого, з метою ухвалення судом рішення про міру його відповідальності. Досудова доповідь про обвинуваченого повинна містити соціально-психологічну характеристику, оцінку ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення, висновок про можливість виправлення без обмеження волі або позбавлення волі на певний строк);

2) наглядова пробація (здійснення наглядових та соціально-виховних заходів щодо засуджених до покарань у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, осіб, яким покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у вигляді громадських робіт або виправних робіт, осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, а також направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів. Орган пробації під час наглядової пробації реалізовує пробаційні програми стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням. Пробаційна програма — програма, що

⁴ Вітфілд Д. Вступ до служби пробації : монографія / Д. Вітфілд. — Київ : Атіка, 2004. — 236 с. — С. 110.

¹⁸ Ягунов Д. В. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні (до питання про створення національної моделі пробації) / Д. В. Ягунов // Актуальні проблеми європейської інтеграції : зб. наук. пр. з питань європейської інтеграції та права. — Одеса : Фенікс, 2011. — С. 146–173.

призначається за рішенням суду особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, та передбачає комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити);

3) пенітенціарна пробація (підготовка осіб, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання. Орган пробації спільно з державними органами та органами місцевого самоврядування сприяють засудженим, які готуються до звільнення, у визначенні місця проживання після звільнення, влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених, госпіталізації до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують стаціонарної медичної допомоги, працевлаштуванні працездатних осіб)¹⁶.

Окремо даним Законом закріплено особливості пробації щодо неповнолітніх. Так, статтею 12 Закону України «Про пробацію» прописано, що пробація щодо неповнолітніх — це пробація стосовно осіб віком від 14 до 18 років. Пробація здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей неповнолітніх. Пробація щодо неповнолітніх спрямована на забезпечення їхнього нормального фізичного і психічного розвитку, профілактику агресивної поведінки, мотивацію позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків.

Указаною нормою окремо зазначено, що досудова доповідь про обвинуваченого неповнолітнього додатково повинна містити інформацію про вплив криміногенних факторів на поведінку особи та рекомендації щодо заходів, спрямованих на мінімізацію ризику повторного вчинення неповнолітнім кримінальних правопорушень¹⁶.

Пробація щодо неповнолітніх здійснюється органом пробації спільно з органами і службами у справах дітей, спеціальними установами та закладами, що здійснюють їхній соціальний захист і профілактику правопорушень. Орган пробації сприяє залученню засуджених неповнолітніх до навчання та здобуттю ними повної загальної середньої освіти. Соціально-виховна робота із засудженими неповнолітніми може проводитися із залученням батьків або їхніх законних представників¹⁶.

Отже, можна стверджувати, що проведення соціально-виховної роботи службою пробації є одним із найбільш пріоритетних напрямів роботи її персоналу.

На думку В. Кирилук, невід'ємною складовою виконання завдань пробації є соціальне дослідження суб'єктів пробації, впровадження системи реабілітаційних та корекційних програм, заходів постпенітенціарної опіки та

¹⁶ Про пробацію : закон України : за станом на 5 січня 2017 р. офіц. вид. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Київ : Парламент. вид-во, 2015. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/160-19>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

соціального патронажу осіб, звільнених з установ виконання покарань⁷. Отже, з позиції науковця, основою відносин, що виникають і реалізуються у сфері пробації є соціальна робота. Оскільки суб'єкт пробації залишається у суспільстві, є можливість задіяти усі наявні у громаді ресурси для досягнення його ресоціалізації. Служба пробації, на переконання дослідника, повинна взаємодіяти з іншими органами і установами системи юстиції, з відомствами, що забезпечують її діяльність, і громадськістю для ефективного виконання своїх обов'язків і функцій, такі рекомендації містять Правила Ради Європи про пробацію та Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила), норми яких імплементовані й у вітчизняне законодавство у сфері пробації^{12; 15}.

Окреслюючи коло професійної компетентності персоналу органу пробації, слід також зупинитися на принципах та етичних аспектів пробаційної роботи.

Так, відповідно до статті 5 Закону України «Про пробацію» пробація ґрунтується на принципах:

- 1) справедливості;
- 2) законності;
- 3) невідворотності виконання покарань;
- 4) дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- 5) поваги до людської гідності;
- 6) рівності перед законом;
- 7) диференційованого та індивідуального підходу;
- 8) конфіденційності;
- 9) неупередженості;

10) взаємодії з державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями та громадянами¹⁶.

Водночас А. Ван Кальмтоут, Дж. Робертс та С. Віндінг зауважують, що крім офіційних місій і стратегічних завдань, дедалі більшого значення надається чіткому формулюванню принципів та етики, на яких має базуватися робота служби пробації. Вони можуть бути частиною офіційної місії, правил або стандартів пробації, або правил, які містяться в посібниках з етичних

⁷ Кирилюк В. А. Громадський ресурс системи пробації в Україні / В. А. Кирилюк // Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.). — Київ, 2015. — С. 404–407.

¹² Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении мер, не связанных с тюремным заключением (Токийские правила) (Приняты 14.12.1990 Резолюцией 45/110 Генеральной Ассамблеи ООН) [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_907. — Дата обращения: 29.11.2017. — Название с экрана.

¹⁵ Рекомендація СМ/Рес (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки [Електронний ресурс] // Комітет Міністрів Ради Європи від 17 листопада 2010 р. на 1098 засіданні. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a38. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

¹⁶ Про пробацію: закон України: за станом на 5 січня 2017 р. офіц. вид. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Київ: Парламент. вид-во, 2015. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/160-19>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

питань для соціальних працівників. Порівняння таких принципів та етичних правил показує, що більшість служб пробації мають багато спільного в цьому розумінні¹⁷.

Д. Ягунов, із посиланням на Європейські правила пробації, виокремлює такі її принципи:

- 1) пріоритетність встановлення позитивних відносин з клієнтом пробації;
- 2) повага до прав людини;
- 3) дотримання прав потерпілих від злочинів;
- 4) недискримінація;
- 5) встановлення обсягів обмеження прав;
- 6) згода на пробаційне втручання;
- 7) презумпція невинуватості;
- 8) визначення статусу служб пробації лише в законі;
- 9) публічні засади реалізації функції пробації;
- 10) забезпечення служб пробації належними ресурсами;
- 11) залучення служб пробації до ухвалення рішень;
- 12) співробітництво з іншими акторами;
- 13) відповідність діяльності служб пробації етичним та професійним стандартам;
- 14) дієвий механізм оскарження діяльності служб пробації;
- 15) регулярність моніторингу діяльності служб пробації;
- 16) наукова підтримка;
- 17) інформування громадськості¹⁹.

Служба пробації у країнах Європейського союзу має багаторічну історію. В Україні – це зовсім новий інститут, за допомогою якого особи, які вчинили кримінальні провину (правопорушення) та злочини, можуть залишатися повноцінними членами суспільства без застосування ізоляції¹⁴.

Фактично вітчизняна служба пробації створена на базі діючої системи органів кримінально-виконавчої інспекції України, кадровий склад якої сформовано та підготовлено під виконання завдань саме інспекції, а не пробації²⁰.

¹⁷ Пробація та служби пробації в країнах – кандидатах у члени ЄС / за ред. Антона ван Кальмтоута, Дженні Робертс, Сандри Віндінг. — Київ : Атіка, 2005. — 448 с. — С. 120.

¹⁹ Ягунов Д. Принципи пробації: європейські стандарти та проблеми їх реалізації в Україні [Електронний ресурс] / Д. Ягунов // Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. — Ужгород, 2012. — Т. 4, вип. 9. — С. 172–176. — (Серія «Право»). Режим доступу : <http://probation.at.ua/index/princip/0-35>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

¹⁴ Мицька О. І. Деякі питання застосування пробації в Україні / О. І. Мицька // Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.). — Київ, 2015. — С. 422–424.

²⁰ Янчук О. Б. Сучасний стан та пріоритетні завдання реформування кримінально-виконавчої інспекції України в службу пробації / О. Б. Янчук // Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. — Київ : Держ. пенітенціарна служба України : Дакор, 2013. — С. 29–34.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності в сфері виконання кримінальних покарань є створення реальних і необхідних умов для виправлення і ресоціалізації засуджених. Цей процес неможливо втілити в життя без кваліфікованих пенітенціарних кадрів. Тому нині ДКВС України потребує високопрофесійного, високоморального, духовно розвинутого і фізично підготовленого працівника, здатного виконувати покладені на нього соціально значущі функції на основі найсучасніших підходів і методів роботи. Це завдання неможливо виконати без належної професійної підготовки персоналу органів і установ виконання покарань⁶.

Засадничі принципи діяльності служби пробації, її основні функції, завдання та види формують базис для вимог щодо розвитку професійної компетентності її персоналу. Під час реалізації своїх посадових обов'язків персонал пробації має володіти та застосовувати на практиці відповідні навички та теоретичні знання щодо підготовки досудових доповідей стосовно обвинувачених; здійснювати нагляд за засудженими до покарань у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, особами, яким покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у вигляді громадських робіт або виправних робіт, особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років; виконання певних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі; направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів; реалізації пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; проведення соціально-виховної роботи із засудженими; здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення; реалізація інших заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень.

Висновки

Проаналізувавши вищезазначене можна зрозуміти, що складний і відповідальний характер сучасної службової діяльності пенітенціарного персоналу обумовлює об'єктивну потребу у вдосконаленні системи професійної підготовки персоналу пробації України. Саме від рівня їхньої професійної готовності, уміння швидко і правильно орієнтуватись у складних ситуаціях службово-професійної діяльності, приймати та реалізовувати нестандартні рішення значною мірою залежить успішність виконання поставлених перед пробацією завдань. Оскільки ефективність їх вирішення

⁶ Зінченко С. А. Формування повноцінної системи підготовки пенітенціарного персоналу – головна умова практичних змін у Державній пенітенціарній службі України (створення повноцінної системи підготовки кадрів Державної пенітенціарної служби України) [Електронний ресурс] / С. А. Зінченко // Міністерство юстиції України. — 2012, травень. — Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/40797>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

багато в чому визначається якістю підготовки кадрів, проблема розвитку їхньої професійної компетентності стає актуальним напрямом педагогічних досліджень. Особливої важливості набуває така організація освітнього процесу у відомчих навчальних закладах ДКВС України, що здійснюють професійну підготовку пенітенціарного персоналу, яка забезпечує розширення пізнавальної активності й активізацію інтелекту персоналу, розвиток професійних та особистісних якостей особистості, її духовного та творчого потенціалу⁵.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

У майбутньому ми хочемо дослідити природу та сутність функціонування служби пробації в зарубіжних країнах, вивчити їхній порядок підготовки персоналу органу пробації, порівняти цей досвід з вітчизняною практикою та дослідити можливість впровадження деяких елементів функціонування іноземної служби пробації в Україні.

Список використаних джерел

1. Автухов А. Дотримання прав людини у пенітенціарній системі України / А. Автухов, А. Гель, М. Романов, В. Човган, І. Яковець ; за заг. ред. М. В. Романова. — Харків, 2015. — 480 с.

2. Беца О. Про створення служби пробації в Україні [Електронний ресурс] / О. Беца, Г. Овчарова // Відновне правосуддя в Україні : щокварт. бюлетень. — 2007. — № 1(5). — С. 54–58. — Режим доступу : [http://ucscg.org.ua/bulletin/1\(5\).html](http://ucscg.org.ua/bulletin/1(5).html). — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

3. Богатирьова О. І. Служба пробації як аналог кримінально-виконавчої інспекції : монографія / О. І. Богатирьова. — Київ : «МП Леся», 2012. — 320 с.

4. Вітфілд Д. Вступ до служби пробації : монографія / Д. Вітфілд. — Київ : Атіка, 2004. — 236 с.

5. Дука О. А. Застосування компетентнісного підходу на заняттях з тактико-спеціальної підготовки в навчальних закладах Державної пенітенціарної служби України / О. А. Дука // Науковий вісник Ін-ту кримінально-виконавчої служби. — Київ : ІКВС, 2013. — Вип. 2(13). — С. 112–120.

6. Зінченко С. А. Формування повноцінної системи підготовки пенітенціарного персоналу – головна умова практичних змін у Державній пенітенціарній службі України (створення повноцінної системи підготовки кадрів Державної пенітенціарної служби України) [Електронний ресурс] / С. А. Зінченко // Міністерство юстиції України. — 2012, травень. — Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/40797>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

⁵ Дука О. А. Застосування компетентнісного підходу на заняттях з тактико-спеціальної підготовки в навчальних закладах Державної пенітенціарної служби України / О. А. Дука // Науковий вісник Ін-ту кримінально-виконавчої служби. — Київ : ІКВС, 2013. — Вип. 2(13). — С. 112–120.

7. Кирилюк В. А. Громадський ресурс системи пробації в Україні / В. А. Кирилюк // Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.). — Київ, 2015. — С. 404–407.

8. Концепція державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: схвалена Указом Президента України від 8 листопада 2012 року № 631/2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/631/2012>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

9. Концепція освіти дорослих в Україні / уклад. Л. Б. Лук'янова. — Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. — 24 с.

10. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/stru/paran223#n223>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

11. Лісіцков О. В. Запровадження європейських підходів в управлінні в'язницями в Україні / О. В. Лісіцков // Бюлетень Міністерства Юстиції України. — Київ, 2013. — № 9(143). — С. 160.

12. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении мер, не связанных с тюремным заключением (Токийские правила) (Приняты 14.12.1990 Резолюцией 45/110 Генеральной Ассамблеи ООН) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_907. — Дата обращения: 29.11.2017. — Название с экрана.

13. Михайлова І. Інститут пробації: окремі аспекти впровадження / І. Михайлова // Кримінальне право. — Київ, 2009. — № 10. — С. 72–75.

14. Мицька О. І. Деякі питання застосування пробації в Україні / О. І. Мицька // Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.). — Київ, 2015. — С. 422–424.

15. Рекомендація CM/Res (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки [Електронний ресурс] // Комітет Міністрів Ради Європи від 17 листопада 2010 р. на 1098 засіданні. — Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a38. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

16. Про пробацію : закон України : за станом на 5 січня 2017 р. офіц. вид. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Київ : Парламент. вид-во, 2015. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/160-19>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

17. Пробація та служби пробації в країнах – кандидатах у члени ЄС / за ред. Антона ван Кальмтоута, Дженні Робертс, Сандри Віндінг. — Київ : Атіка, 2005. — 448 с.

18. Ягунов Д. В. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні (до питання про створення національної моделі пробації) / Д. В. Ягунов // Актуальні проблеми європейської інтеграції: зб. наук. пр. з питань європейської інтеграції та права. — Одеса : Фенікс, 2011. — С. 146–173.

19. Ягунов Д. Принципи пробації: європейські стандарти та проблеми їх реалізації в Україні [Електронний ресурс] / Д. Ягунов // Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. — Ужгород, 2012. — Т. 4, вип. 9. — С. 172–176. — (Серія «Право»). — Режим доступу : <http://probation.at.ua/index/princip/0-35>. — Дата звернення: 29.11.2017. — Назва з екрана.

20. Янчук О. Б. Сучасний стан та пріоритетні завдання реформування кримінально-виконавчої інспекції України в службу пробації / О. Б. Янчук // Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. — Київ : Держ. пенітенціарна служба України : Дакор, 2013. — С. 29–34.

Oleg Duka

**FEATURES OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE
OF PERSONNEL OF THE PROBATION BODY**

The article deals with the concepts, fundamental principles and basic directions of probation implementation in Ukraine. The basic functions of probation are analyzed. These include the following: work in courts, when probation officers study the identity of the offender who is being prosecuted and provide appropriate recommendations to judges on the extent of punishment; supervision of offenders during the execution of alternative sentences and provide them with social services, involving visits to the home of the offender, cooperation with institutions for employment, health, religious organizations and other social services; providing social services to prisoners and preparing them for dismissal; assisting victims of crime and facilitating dialogue between victims and offenders and working in the family. It is noted that the relevant aspects form the basis for the requirements for the development of the professional competence of its staff. There is an objective need to improve the system of professional training of domestic personnel of the probation body. Indeed, it is precisely on the level of their professional readiness, the ability to quickly and correctly orient themselves in difficult situations of professional and professional activity, to accept and implement non-standard decisions to a large extent depends on the success of the tasks set before probation. Since the effectiveness of their solution is largely determined by the quality of training, the problem of developing their professional competence is becoming an actual direction of pedagogical research. This organization of the educational process in the departmental educational institutions of the penitentiary system of Ukraine, which provides professional training of the penitentiary staff, which provides for the expansion of cognitive activity and activation of personnel intelligence, the development of professional and personal qualities of the individual, its spiritual and creative potential, is of particular importance.